

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра гідробіології та іхтіології



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету тваринництва та

водних біоресурсів

Руслан КОНОНЕНКО

травня 2024 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри гідробіології та іхтіології
Протокол №10 від «13» травня 2024 р.

Завідувачка кафедри

Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант ОП Водні біоресурси та аквакультура
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Гарант ОП

Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ОХОРОНА ГІДРОБІОНТІВ»

Галузь знань 20 – Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 207 «Водні біоресурси та аквакультура»

Освітня програма Водні біоресурси та аквакультура

Факультет тваринництва та водних біоресурсів

Розробник: зав. кафедри, к.б.н., доцент Наталія РУДИК-ЛЕУСЬКА, доцент Ганна КОТОВСЬКА

(посада, наукова ступінь, вчене звання)

Київ – 2024 р.

Опис навчальної дисципліни «Охорона гідробіонтів»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступень	
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>
Спеціальність	<i>207 «Водні біоресурси та аквакультура»</i>
Освітня програма	<i>Водні біоресурси та аквакультура</i>

Характеристика навчальної дисципліни

Вид	Вибіркова
Загальна кількість годин	<i>120</i>
Кількість кредитів ECTS	<i>4</i>
Кількість змістовних модулів	<i>2</i>
Курсовий проект (робота)	<i>Не передбачено</i>
Форма контролю	<i>Екзамен</i>

Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти

	Денна форма здобуття вищої освіти	Заочна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	<i>2</i>	<i>2</i>
Семестр	<i>3</i>	<i>3</i>
Лекційні заняття	<i>20 год.</i>	<i>20 год.</i>
Практичні, семінарські заняття	<i>-</i>	<i>-</i>
Лабораторні заняття	<i>20 год.</i>	<i>20 год.</i>
Самостійна робота	<i>80 год.</i>	<i>80 год.</i>
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета: є вивчення основних принципів та способів охорони, відтворення та використання водних живих ресурсів у водоймах різного типу.

Завдання: є ознайомлення з основними положеннями з регулювання відносин у галузі охорони, відтворення та реалізації водних біоресурсів, встановлення основних принципів регулювання та управління рибогосподарською діяльністю в межах території України у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах, територіальних водах, виключній (морській) економічній зоні України та на континентальному шельфі.

Набуття компетентей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері водних біоресурсів та аквакультури.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК-2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК-4. Здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК-5. Прагнення до збереження навколишнього природного середовища;

ЗК-6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК-7. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК-1. Здатність аналізувати екологічні параметри гідроекосистем природних та штучних середовищ та антропогенні впливи на нього на основі критичного осмислення проблем у галузі аграрних наук та продовольства та на межі галузей знань.

СК-2. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі водних біоресурсів та аквакультури у широких або мультидисциплінарних контекстах

СК-6. Здатність виявляти та використовувати фізіолого- біохімічні зміни, що відбуваються в організмі гідробіонтів забезпечення ефективності рибницьких технологічних процесів у водних біоресурсах та аквакультури.

СК-7. Здатність здійснювати заходи із охорони водних біоресурсів і збереження здоров'я риб та запобігання їх масового захворювання.

СК-10. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем водних біоресурсів та аквакультури до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН-1. Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері водних біоресурсів та аквакультури і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень;

ПРН-2. Вільно презентувати та обговорювати усно і письмово результати досліджень та інновацій, інші питання професійної діяльності державною та іноземною мовами;

ПРН-4. Приймати ефективні рішення, брати відповідальність та працювати в критичних умовах під час виконання виробничих, технологічних та наукових задач водних біоресурсів та аквакультури, аналізувати та інтегрувати альтернативи, оцінювати ризики та імовірні наслідки;

ПРН-5. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти з проблем водних біоресурсів та аквакультури та дотичні до неї міждисциплінарні проекти з урахуванням виробничих, правових, економічних та екологічних аспектів;

ПРН06. Застосовувати сучасні методи моделювання, цифрові технології та спеціалізоване програмне забезпечення для розв'язання виробничих, технологічних і наукових проблем у сфері біоресурсів та аквакультури;

ПРН09. Ідентифікувати види водних біоресурсів оцінювати їх чисельність та біомасу та здійснювати прогнозування запасів та обсягів вилову об'єктів водних біоресурсів та аквакультури.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання:

Тема 1. Предмет, ціль, об'єкти та основні принципи охорони водних біоресурсів
Організаційно-правові питання охорони біоресурсів водоймищ

1.1. Вступ

1.2. Організація охорони рибних запасів. Система і компетенція органів охорони рибних ресурсів

1.3. Методи правової охорони рибних ресурсів

Тема 2. Природоохоронне законодавство в Україні. Природно-заповідний фонд України.
Природоохоронні документи. Структура органів рибоохорони

2.1. Характеристика природно-заповідних територій

2.2. Програмно-цільовий метод планування природоохоронної діяльності

Тема 3. Водне господарство України. Система охорони навколишнього природного середовища

3.1 Водний фонд України важливий природний ресурс

3.2 Використання води та її забруднення

3.3 Система охорони навколишнього природного середовища

Тема 4. Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших шкідливих впливів

4.1 Джерела забруднення внутрішніх водойм

4.2 Способи боротьби з забруднюванням водойм

4.3 Правова охорона рибогосподарських водойм від забруднення

Тема 5. Охорона водних живих ресурсів та біологічні основи регулювання рибальства

5.1 Основи правової охорони

5.2 Принципи правової охорони

5.3 Природоохоронні об'єкти

Тема 6. Принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд

6.1 Перевірка рибозахисних споруд

6.2 Класифікація рибозахисних споруд

6.3 Документи і статті згідно яким здійснюється контроль за експлуатацією водозабірних споруд

Тема 7. Природоохоронні заходи

7.1 Проблемні рівні на основі принципу організації живої матерії

7.2 Основні типи антропогенних чинників, що несприятливо впливають на природні співтовариства

7.3 Основні методи оцінки якості води

Тема 8. Стан водних ресурсів України

8.1 Характеристика Водного фонду України

8.2 Внутрішньо-регіональна забезпеченість водними ресурсами в Україні

Тема 9. Водне господарство України

9.1 Загальна характеристика Водного господарства в Україні

9.2 Види класифікацій за цілями використання води

9.3 Характеристика основних елементів; завдання, принципи та особливості водного господарства України

9.4 Основні проблеми водного господарства України та шляхи їх вирішення

Тема 10. Охорона біоресурсів океанів і морів. Юридичні аспекти охорони морських гідробіонтів

10.1 Охорона морського середовища в Україні

10.2 Контроль за станом морів і океанів в Європейському союзі

10.3 Стан і контроль за запасами вод Світового океану

10.4 Охорона світового океану

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	лаб	пр.	інд.	с.р.		л	лаб	пр.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовний модуль 1. Загальні положення організації охорони гідробіоресурсів													
Тема 1. Предмет, ціль, об'єкти та основні принципи охорони водних біоресурсів Організаційно-правові питання охорони біоресурсів водоймищ	1	9	2	2			5	9	2	2			5
Тема 2. Природоохоронне законодавство в Україні. Природно-заповідний фонд України. Природоохоронні документи. Структура органів рибоохорони	2	9	2	2			5	9	2	2			5
Разом за змістовний модуль 1.		18	4	4			10	18	4	4			10
Змістовний модуль 2. Система охорони природного навколишнього середовища													
Тема 3. Водне господарство України. Система охорони навколишнього природного середовища	3	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 4. Охорона рибогосподарських водойм від забруднення та інших шкідливих впливів	4	14	2	2			10	14	2	2			10

Тема 5. Охорона водних живих ресурсів та біологічні основи регулювання рибальства	5	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 6. Принципи захисту риб та їх молоді від попадання до водозабірних споруд	6	9	2	2			5	9	2	2			5
Разом за змістовний модуль 2		51	8	8			35	51	8	8			35
Змістовний модуль 3. Правове регулювання охорони гідробіонтів													
Тема 7. Природоохоронні заходи	7	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 8. Стан водних ресурсів України	8	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 9. Водне господарство України	9	9	2	2			5	9	2	2			5
Тема 10. Охорона біоресурсів океанів і морів. Юридичні аспекти охорони морських гідробіонтів	10	14	2	2			10	14	2	2			10
Разом за змістовний модуль 3	5	51	8	8			35	51	8	10			40
Усього годин		120	20	20	0	0	80	120	20	20	0	0	80

3. Теми лабораторних робіт

№ з/п	Назви теми	Кількість годин
1	Основна структура Міністерства екології та природних ресурсів України	2
2	Основні напрями роботи і завдання Міністерства екології та природних ресурсів України	4
3	Водогосподарські комплекси (ВГК), їх компоненти та формування	2
4	Водосховища і їх роль в комплексному використанні водних ресурсів	4
5	Гідротехнічні споруди. Рибопропускні споруди України	4
6	Структура гідротехнічної оцінки водойм	4
7	Охорона гідробіоресурсів океанів і морів	4
8	Розрахунок збитків внаслідок порушення правил рибальства	2
9	Перевірка рибозахисних споруд	2
10	Перевірка реалізації риби інших водних живих ресурсів	2
Всього		30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Природоохоронна в Україні	2
2	Державний контроль за використанням і охороною водних об'єктів	2
3	Характеристика основних категорій водних об'єктів	2
4	Основні сфери роботи Міністерства екології та природних ресурсів України	2
5	Головна державна екологічна інспекція	2
6	Рибний патруль України	2
7	Природоохоронні території України	2
8	Національні природні парки	2
9	Природні парки	2
10	Пам'ятки природи	2
11	Природні заповідники	2
12	Штучні заповідники України	2

13	Водокористувачі України	2
14	Матеріально-технічна база користувачів	2
15	Цілі водокористування	2
16	Умови надання водних об'єктів у користування	2
17	Способи користування води.	2
18	Дія водокористування на водні об'єкти	2
19	Добове регулювання водосховищ	2
20	Тижневе регулювання водосховищ	2
21	Сезонне регулювання водосховищ	2
22	Річне регулювання водосховищ	2
23	Багаторічне регулювання водосховищ	2
24	Охорона Київського водосховища України	2
25	Охорона Канівського водосховища України	2
26	Охорона Кременчуцького водосховища України	2
27	Охорона Дніпровського водосховища України	2
28	Охорона Запорізького (Кам'янського) водосховища України	2
29	Охорона Каховського водосховища України	2
30	Негативні наслідки при створенні водосховищ (ВДХ) та їх система заходів для збільшення рибопродуктивності	2
31	Зміна температури і льодового режиму річок як негативне явище для водосховищ	2
32	Зміна гідрохімічного режиму для водосховищ.	2
33	Значення цвітіння води для водосховищ	2
34	Екранні рибозагороджувачі	2
35	Фізіологічні рибозагороджувачі.	2
36	Рибовідвідні (інженерно-екологічні) канали	2
37	Рибовідгороджуючі (екологічні) споруди	2
38	Охорона гідробіонтів при гідробудівництві. Склад гідроекологічної оцінки	2
39	Антропогенний вплив на природу океанів і морів	2
40	Охорона Світового океану	2
Разом		80

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- захист лабораторних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- захист лабораторних робіт;
- презентації та виступи на наукових заходах.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 22.12.2023 р. протокол №6).

Рейтинг здобувача вищої освіти	Оцінка національна та результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

9 Навчальне – методичне забезпечення

- Електронний навчальний курс «Охорона гідробіонтів»: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/assign/view.php?id=173131>
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. Херсон: Гринь Д.С., 2011. 356 с.
- Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство: Монографія / І.Ю.Бузевич, Д.С. Христенко, Г.О. Котовська. К.: Фітосоціоцентр, 2012. 176 с.
- Сербов М.Г. Навчальний посібник «Нормативно-правове та законодавче забезпечення в Україні спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств» для студентів денної форми навчання, напрям підготовки 090201 «Водні біоресурси та аквакультура», освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки «спеціаліст»/ Сербов М.Г. Одеса, ОДЕКУ, 2013. 345 с.
- Глебова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. 2017. 252 с.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. *Водний кодекс України. Київ, 2004*
2. *Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 198-IV від 24.10.2002).*
3. *Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, № 41, ст. 546, введений в дію Постановою Верховної Ради № 1268- 12 від 26.06.91, ВВР 1991, № 41, ст. 547.*
4. *Закон України «Про тваринний світ» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 14, ст. 9*
5. *Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» 8 липня 2011 рок № 3677-VI. 5. Кодекс України про адміністративні правопорушення// Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122, введений в дію. Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до№ 51, ст.1123.*
6. *Методика розрахунку збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення правил рибальства та охорони водних живих ресурсів, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 12.07.2004 № 248/273*
7. *Положення про Державну інспекцію охорони, відтворення водних живих ресурсів та регулювання рибальства (Наказ №198 від 12.05.2005).*
8. *Порядок проведення рибоохоронних рейдів і дій інспекторів органів рибоохорони при виявленні порушень правил рибальства, затверджений наказом Держкомітету рибного господарства України від 06.12.99р. №158.*
9. *Правила любительського і спортивного рибальства (затверджені наказом Держкомрибгоспу України №19 від 15.02.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України*

28 квітня 1999 р. за №269/3562) (Із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства аграрної політики України від 01.08.2001 № 229 N 224 від 15.06.2004)

10. Правила промислового рибальства в рибогосподарських водних об'єктах України (Затверджено наказом Держкомрибгоспу України №33 від 18.03.99, зареєстровані в Міністерстві юстиції України 25 травня 1999 р. за №326/3619).

11. Такси для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення громадянами України, іноземцями та особами без громадянства цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України (Постанова від 21 листопада 2011 р. № 1209).

12. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213/95-ВР http://darg.gov.ua/zemelnij_kodeks_ukrajini_vid_0_0_0_1174_1.html

13. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III http://darg.gov.ua/zemelnij_kodeks_ukrajini_vid_0_0_0_1174_1.html

14. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 №8073-Х http://darg.gov.ua/kodeks_ukrajini_pro_0_0_0_1173_1.html

15. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95- ВР http://darg.gov.ua/kodeks_torgovelnogo_0_0_0_1172_1.html

16. Закон України від 18 травня 2017 року № 2041-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» (щодо уточнення деяких термінів та понять)» http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_vid_18_travnja_0_0_0_4855_1.html

17. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 року № 162/95-ВР http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_vikljuchnu_0_0_0_1181_1.html

18. Закон України «Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення» від 14 травня 1999 року № 662-XIV 13. http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_0_0_0_1180_1.html

19. Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 року № 2894 http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_tvarinnij_0_0_0_1179_1.html

20. Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 6 лютого 2003 р. № 486-IV 17. 18. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. № 3677 http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_ribu_inshi_0_0_0_1178_1.html

21. Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 8 липня 2011 р. №3677 http://darg.gov.ua/zakon_ukrajini_pro_ribne_0_0_0_1177_1.html

22. Закон України «Про аквакультуру» від 8 вересня 2012 року № 5293-VI (чинний з 01.07.2013) http://darg.gov.ua/_zakon_ukrajini_pro_0_0_0_1176_1.html